

משך חכמה

שבת חול המועד מפרשת כי תשא – קריאה לחול המועד
מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק
בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם
עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל
גליון מס' תשפ"ד - לב טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

יט, טז יז) ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר כו' ויוצא משה לקראת האלקים, אבל הכא, אדרבא משה השכים והמתין עליהם, לכן אמר והיה נכון לבוקר ונצבת לי שם, פירוש, שאתה תמתין עלי כו', וישכם משה בבקר (פסוק ד) כו'.²

[לו]

(לד, ג) וְאִישׁ לֹא יַעֲלֶה עִמָּךְ וְגַם אִישׁ אֶל יְרֵא בְּכָל הַיּוֹם גַּם הַצֵּאָה וְהַבֵּקֶר אֶל יְרֵעוּ אֶל מוֹל הַיּוֹם הַהוּא:
מהו כפל הלשון "ואיש לא יעלה כו' איש אל ירא" מהו כפל הלשון "ואיש לא יעלה עמך. זה³ אהרן, שנפגם במעשה עגל ולכך

המבואר בנדרים, כאן שה' אמר למשה בלוחות שניות "ועלית בבוקר אל הר סיני", היה צריך ה' להקדים למשה. אבל כאן רצה ה' שמשה יקדימו, מהטעם הידוע רק לנורא תהילות, לפיכך דקדק ה' וכתב בתורה "והיה נכון לבוקר", לומר למשה שתהיה היה נכון במקום לפני, שתקדים לי, אף על פי שאני המזורז, כאן אני מצוה שאתה תהיה ראשון. ולכן להלן מדקדק הכתוב לומר "וישכם משה בבוקר", ללמד שמשה השכים לבוא לפני ה', ומיושב הכל בסייעתא דשמיא.

² תמצית דבריו: מבואר בנדרים, שהמזוז את חבירו לבא למקום לדבר מצוה, המזוז צריך להיות ראשון שם, וכן נהג ה' באמת בלוחות ראשונות. אבל כאן רצה ה' שמשה יקדים לו, לכן דקדק לומר "והיה נכון לבוקר", שתהיה אתה לפני שם, ולכן דקדק הכתוב להלן לכתוב "וישכם משה בבוקר", ללמד שבאמת קדם משה לה'.

[לו]

³ [לו] (לד, ג) וְאִישׁ לֹא יַעֲלֶה עִמָּךְ וְגַם אִישׁ אֶל יְרֵא בְּכָל הַיּוֹם גַּם הַצֵּאָה וְהַבֵּקֶר אֶל יְרֵעוּ אֶל מוֹל הַיּוֹם הַהוּא, ע"כ. יש לדקדק, כיון דכתיב "איש אל ירא", מדוע הוצרך הכתוב לכתוב "ואיש לא יעלה עמך". ונראה, דבא הכתוב לדקדק, שאפילו אהרן הכהן שעלה עם משה להר בלוחות ראשונות, כדכתיב (יט, כד) "וַיֵּאמֶר אֵלָיו ה' לֵךְ רֵד וְעֲלִיתָ אִתָּהּ וְאָהָרֹן עִמָּךְ", מכל מקום, בלוחות שניות לא עלה אהרן עם משה, ואם לא היה כתוב במיוחד,

פרשת לוחות שניות

שמות לד, א - לה
פסקאות: לה - מו

[לה]

(לד, ב) וְהָיָה נְכוֹן לַבֹּקֶר וְעֲלִיתָ בַבֹּקֶר אֶל הַר סִינַי וְנִצַּבְתָּ לִּי שָׁם עַל רֹאשׁ הַהָר:

מדוע כתוב "והיה נכון לבוקר"

(לד, ב) והיה נכון לבקר. על פי מה דאיתא בנדרים ח, א האומר לחבירו בוא ונשכים ונשנה פרק, עליו להשכים, שנאמר (שמות

¹ [לה] (לד, ב) וְהָיָה נְכוֹן לַבֹּקֶר וְעֲלִיתָ בַבֹּקֶר אֶל הַר סִינַי וְנִצַּבְתָּ לִּי שָׁם עַל רֹאשׁ הַהָר, ע"כ. יש לדקדק, מדוע אמר ה' למשה "והיה נכון לבוקר", די לכתוב "ועלית בבוקר", הכנה זו מה היא. ועוד קשה, דלהלן (בפסוק ד) כתוב וַיִּפְסַל שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים כְּרֵאשֵׁינִים וַיִּשְׁפֹּם מִשֶּׁה בַבֹּקֶר וַיַּעֲלֶה אֶל הַר סִינַי פְּאֶשֶׁר צִוָּה ה' אֹתוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים, וגם שם קשה מדוע כתוב "וישכם משה בבוקר", די לכתוב "ויעל בבוקר אל הר סיני", השכמה זו מה היא עושה.

ונראה, על פי מה שאמרו בנדרים (ח, א) [בנדפס כתוב נדרים ז', והוא טעות סופר] "א"ר גידל א"ר: האומר לחבירו נשכים ונשנה פרק זה - עליו להשכים, שנאמר (יחזקאל ג, כב): ויאמר אלי (בן אדם) קום צא אל הבקעה ושם אדבר אותך, ואצא אל הבקעה והנה שם כבוד ה' עומד". ע"כ הנה מבואר, שהאומר לחבירו בא נשכים, זה שזירז את חבירו להשכים, צריך להיות ראשון שם, ולמדה מה' יתברך, שאמר ליחזקאל קום כו' והקדימו ה'. ובאמת כך גם נהג גם ה' עם ישראל בלוחות ראשונות דכתיב (יט, י-יא) – "וַיֵּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵךְ אֶל הָעָם וְקַדְשֵׁם הַיּוֹם וּמַחֲרֵר וּכְבֹסוּ שְׂמֹלֹתֵם: (יא) וְהָיוּ נִכְנָיִם לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יֵרֵד ה' לְעִינַי כָּל הָעָם עַל הַר סִינַי", הנה ה' אמר למשה שיהיו נכונים, וה' הקדים לבוא לפני ישראל, דכתיב שם להלן (יט, יז-יח) – "וַיּוֹצֵא מֹשֶׁה אֶת הָעָם לְקִרְיַת הָאֱלֹהִים מִן הַמִּתְּנָה וַיִּתְּצֵבּוּ בְּתַחֲתֵית הַהָר: (יח) וְהָרַסְנִי עֵשֶׂן כְּלֹ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יֵרֵד עָלָיו ה' בְּאֵשׁ וַיַּעֲלֶה עֵשֶׂנוּ כְּעֵשֶׂן הַכֶּבֶד וַיִּתְּרַד כָּל הַהָר מֵאֵד, הנה מבואר שה' כבר קדם להר לפני ישראל. [ויש באמת לדקדק, מדוע לא הביא רב גידל ראייה מכאן. ואין כאן המקום].

ועל פי זה יתיישב היטב הכל, דלפי מה שנהג ה' בלוחות ראשונות, ועל פי

משך חכמה

שבת חול המועד מפרשת כי תשא – קריאה לחול המועד
מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - לב טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

לא עלה⁴.
אֲפִים וְרַב חֶסֶד וְאַמֶּת: (ז) נֶצַר חֶסֶד לְאֲלֹפִים נִשְׂא עֵוֹן וְפָשַׁע
וְחִטָּאָה וְנִקְהָה לֹא יִנְקָה פֶקֶד עֵוֹן אָבוֹת עַל בְּנִים וְעַל בְּנֵי בְנִים עַל
שְׁלֹשִׁים וְעַל רַבְעִים:

ביאור הירושלמי, מה שהראו לרבי אבהו י"ג נהרות אפרסמון

בירושלמי⁵ מסכת עבודה זרה פרק ג, א רבי אבהו מידמך, עבריין

וצריך ביאור, מה התכוונו חז"ל באלו י"ג נהרות אפרסמון, ומה התכוון
שהביא הכתוב בישעיהו.

ונראה על פי מה שכתב הרמב"ם במורה הנבוכים חלק ראשון פרק נד,
שעצמותו יתברך אינה מושגת כלל, ואף לא פעולותיו, שאינם כבני אדם, כי
בעצמותו יתברך אין שייך אליו כלל רחמים כעס כו', אבל הפעולות
שעושה, נראות לפי השגתנו כפעולות רחמים כו'. ומבאר שם, שהכוונה
במה שהראה ה' למשה הי"ג מידות, הם, כדי ללמד, שכל מנהיג צריך
להשתמש בכל הי"ג מידות. לפעמים להיות כביכול אכזר כדי לבער
הרשעים והחטאים והרע, ולפעמים ברחמנות, הכל כפי בינתו ורוחב שכלו,
ואן כאן המקום להביא אריכות לשונו הנפלאה, ועיין שם. והנהגה זו בכל
הי"ג שייכת בעיקר למנהיג, ולא לאדם הפשוט.

והנה רבי אבהו היה מנהיג הדור, כדאיתא בכתובות (יז, א) וז"ל: "ר' אבהו
כי הוה אתי ממתבתא לבי קיסר, נפקן אמהתא דבי קיסר לאפיה ומשרין
ליה הכי: רבא דעמיה, ומדברנא דאומתיה, בוצינא דנהורא, בריך מתייך
לשלם" ע"כ. [ופירש רש"י וז"ל: "ממתבתא - מבית המדרש: רבא דעמיה
- נשיא בעמו: מדברנא - מנהיג: בריך מתייך לשלם - ברוך בואך לשלום:
בוצינא דנהורא - על שהיה קלסתר פניו מבהיק, כדאמרינן בב"ב (דף נח)
שופריה דרבי אבהו מעין שופריה דרבי יוחנן, דנפקי זיהורורית מיניה
כדמפרש התם" עכ"ל].

ומכיון ששפחות של בית הקיסר היו אומרות עליו שהוא מנהיג הדור, שמע
מינא שהיה מנהיג הדור. וכמו שאמרו חז"ל (חגיגה יד, א) על הפסוק
בישעיהו (ג, ג), שה' יסיר מיהודה "שֵׁר תְּמָשִׁים וְנִשְׂוֹא פְּנִים יוֹיֶעֶץ וְחָכֵם
תְּרָשִׁים וְגִבּוֹן לְחֹשׁ", ואמרו בגמרא, שנשוא פנים הוא זה שנשואים פנים
לדור בעבורו, כגון רבי אבהו, ופירש רש"י "מלכי האומות מכבדין אותן
בשבילו, כגון רבי אבהו שהיה חשוב בבית המלך, כדאמרינן במסכת
סנהדרין (יד, א): דהוה נפקי אמהתא דבי קיסר לאפיה כו'." עכ"ל.

ורבי אבהו באמת נהג כפי המבואר בספר המורה, שהיה נוהג לנקום בעושי
עבירה וביחוד במינים, כמו שאמרו בעבודה זרה (כח, א) שאדם חשוב מותר
להתרפאות ממינין כי לא יהרגוהו, מחמת חשיבותו, שאם יהרגוהו יהרגו

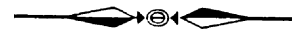
[לז]

(לד, ו-ז) - (ו) וַיַּעֲבֹר ה' עַל פְּנֵיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֶל רְחוּם וְחִנּוּן אֶרֶץ

הוה אמינא דאהרן אינו בכלל כל איש, כשם שלא היה בכלל כל איש בלוחות
ראשונות.

אבל צריך ביאור, מדוע באמת לא עלה אהרן הכהן. [ורש"י פירש כאן,
"ואיש לא יעלה עמך - הראשונות על ידי שהיו בתשואות וקולות וקהלה,
שלטה בהן עין רעה, אין לך מדה יפה מן הצניעות" עכ"ל, וזה אינו מספיק
טעם מדוע לא יעלה אהרן הכהן]. ונראה, שנפגם במעשה העגל, לכן לא
עלה אהרן הכהן.

⁴ תמצית דבריו: כפל הלשון "ואיש לא יעלה כו' איש אל ירא" בא
ללמד, שאפילו אהרן הכהן שעלה להר עם משה בלוחות
ראשונות, לא יעלה להר בלוחות שניות, מפני שנפגם במעשה
העגל.

[לז]

⁵ [לז] [א]. ה. רבינו לא מצייין דיבור המתחיל. אבל מוכח מדבריו שבא לבאר
בענין הפסוקים של הי"ג מידות. על פי י"ג מידות שבפסוקים הללו (לד, ו-
ז) - (ו) וַיַּעֲבֹר ה' עַל פְּנֵיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֶל רְחוּם וְחִנּוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב חֶסֶד
וְאַמֶּת: (ז) נֶצַר חֶסֶד לְאֲלֹפִים נִשְׂא עֵוֹן וְפָשַׁע וְחִטָּאָה וְנִקְהָה לֹא יִנְקָה פֶקֶד עֵוֹן
אָבוֹת עַל בְּנִים וְעַל בְּנֵי בְנִים עַל שְׁלֹשִׁים וְעַל רַבְעִים", יבוארו דברי
הירושלמי.

דהנה איתא בירושלמי (עבודה זרה ג, א) "רבי אבהו מי דמך, עברון קומי
י"ג נהרין דאפרסמון. אמר לון, כל אילין למאן, אמרו ליה דידך. אמר לון
וכל אילין דאבהו, ואני אמרתי לריק יגעתי וגו' (ישעיהו מט, ד). ע"כ.
פירוש, כאשר הלך למות רבי אבהו, הראו לו י"ג נהרות של אפרסמון. ואמר
להם כל אלו למי, אמרו לו שלך הם [שכר עבודת ה']. אמר להם וכל זה
לאבהו, ואני חשבתי שלריק יגעתי [שלא האמין שעבודתו חשובה כל כך
לפני ה', וקרא על עצמו את הכתוב בישעיהו (מט, ד) "וַאֲנִי אֲמַרְתִּי לְרִיק
יִגְעִיתִי לְתַהוֹ וְהִקְלַ פְּחִי כְלִיתִי אֲכֹן מִשְׁפָּטִי אֶת ה' וּפְעַלְתִּי אֶת אֱלֹהֵי".

משך חכמה

שבת חול המועד מפרשת כי תשא – קריאה לחול המועד
מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - לב טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

ורייב ברשעים, את אלקי הוא, שהדביק במידותיו של הקדוש ברוך הוא, שלא ישא פנים לשונאיו, המה עובדי עבודת גילולים, ודו"ק היטב⁶.

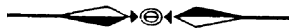
[לח]

לד, יא-יג) - (יא) שְׁמֵר לְךָ אֶת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם הַנִּינִי גֵרֶשׁ מִפְּנֵיךָ אֶת הָאֹמְרֵי וְהַפְּנֵעֵי וְהַפְּרָזִי וְהַחַוִּי וְהַיְבוּסִי: (יב) הַשְּׁמֵר לְךָ פֶּן תִּכְרֹת בְּרִית לְיוֹשֵׁב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֵתָּה בָּא עֲלֶיךָ פֶּן יִהְיֶה לְמוֹקֵשׁ בְּקִרְבְּךָ: (יג) כִּי אֵת מִזְבְּחֹתֶם תִּתְּצוּן וְאֵת מִצְבְּתֵם תִּשְׁבְּרוּן וְאֵת אֲשֶׁרֵי תִּכְרֹתוֹן:

מדוע כתוב מזבח ומצבה בלשון שהם של רבים, ואשירה בלשון שהיא של יחיד

לד, יג) כי את מזבחותם תתוצון כו', של האמורי והכנעני כו'. ואת אשירי תכרותון, פירוש⁷, של יושב הארץ. לכן באו בלשון

למשה, ולפעמים יש לנקום בעושי רשעה, או להיות רחמן, וכנגד כל מדה ומדה הראו לו נהר אחד. ועל פי זה מבאר עוד כמה ענינים.

[לח]

⁷ [לח] לד, יא-יג) - (יא) שְׁמֵר לְךָ אֶת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם הַנִּינִי גֵרֶשׁ מִפְּנֵיךָ אֶת הָאֹמְרֵי וְהַפְּנֵעֵי וְהַפְּרָזִי וְהַחַוִּי וְהַיְבוּסִי: (יב) הַשְּׁמֵר לְךָ פֶּן תִּכְרֹת בְּרִית לְיוֹשֵׁב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֵתָּה בָּא עֲלֶיךָ פֶּן יִהְיֶה לְמוֹקֵשׁ בְּקִרְבְּךָ: (יג) כִּי אֵת מִזְבְּחֹתֶם תִּתְּצוּן וְאֵת מִצְבְּתֵם תִּשְׁבְּרוּן וְאֵת אֲשֶׁרֵי תִּכְרֹתוֹן, ע"כ. יש לדקדק בפסוק יג, דעל מזבח ומצבה נקט שהם של רבים "מזבחותם", "מצבותם", אבל על אשרה נקט שהם של יחיד, "אשרי" ולא כתוב "אשריהם". ונראה, דמזבח ומצבה עולה על העמים שבפסוק יא, שהם רבים, ועל זה אומר "מזבחותם", "מצבותם", ואשרי עולה על פסוק יב, דכתיב בלשון יחיד "יושב הארץ".

אבל הא גופא קשיא, מדוע מחלק הכתוב ביניהם, שמזבח ומצבה מתייחס לעמים, ואשרה ליושב הארץ. ועוד צריך ביאור, מי הוא יושב הארץ שעליו אמרה תורה שלא יכרות עמו ברית, הרי כל העמים כתובים בפסוק יא. אבל הביאור בזה הוא על פי המבואר בעבודה זרה נג, ב, דהקשו מדוע ציוה

קומי י"ג נהרין דאפרסמון כו' ואני אמרתי לריק יגעתי (ישעיהו מט, ד). פירוש, על פי מה שכתב במורה חלק ראשון פרק נד, וצריך למנהיג המדינה כו'. וביאר הרבה, כי המנהיג צריך להתנהג בי"ג מדות האלה, ולפעמים להתאכזר, כפוקד עון אבות על בנים כו', יעויין שם דבריו הקדושים. וזה, שרבי אבהו היה מנהיג הדור, וכמו דאמהתא דבי קיסר קרו ליה מדברנא דאומתיה (כתובות יז, א). ונשוא פנים (ישעיהו ג, ג), זה רבי אבהו בבי קיסר (חגיגה יד, א). וכן היה נוהג לנקום בעושי עבירה וביחוד במינים, וכמו שאמרו בעבודה זרה כח, א שאני רבי אבהו דמוקמי ביה מיני בנפשיה, תמות נפשי עם פלשתים (שופטים טז, ל). ולכן היו מראין לו י"ג נהרי דאפרסמון, שכל אחד נגד מדה אחת. אף שהתנקם בעושי רע, יש לו שכר הצפון על זה. לכן אמר, ואני אמרתי לריק יגעתי כו', אכן משפטי, מה שעשיתי משפט

אותם. והקשו, והרי רבי אבהו היה אדם חשוב, ויעקב מינא נתן לו סם להורגו, אלא שרבי אמי ורבי אסי הצילוהו, ואמרו בגמרא שאני רבי אבהו שהמינין כל כך שונאים אותו בגלל שנלחם בהם, שהיו אומרים תמות נפשי עם פלשתים, שימותו עמו, מכל זה מוכח עד כמה היה רבי אבהו נלחם בהם, ששנאו המינים את רבי אבהו.

ועל פי זה יתבאר כונת הירושלמי, שזה שהיו מראין לרבי אבהו י"ג נהרות אפרסמון, הוא שכר של י"ג מידות, שהיה משתמש בהנהגתו בכל הי"ג מידות, לכן הראו לו י"ג נהרות אפרסמון, על כל מידה שהשתמש בה הראו לו נהר אחד, שגם על מה שנקם מקבל שכר הצפון. ועל זה אמר רבי אבהו, שחשב שעל זה לא יקבל שכר, לכן קרא על נפשיה את הכתוב בישעיהו (מט, ד) "וְאֲנִי אֲמַרְתִּי לְרִיק יִגְעַתִּי לְתַהוֹ וְהַכֵּל פְּחִי כְּלִיתִי אֲכֹן מִשְׁפָּטִי אֵת ה' וּפְעֻלָּתִי אֵת אֱלֹהֵי", ופירושו: "ואני אמרתי לריק יגעתי והכל כוחי כליתי", חשבתי, שכל מלחמותי נגד הרשעים לא אקבל עליהם שכר, ולחינם יגעתי וכיליתי עליהם את כוחי, אבל עכשיו נודע לי "אכן משפטי", מה שעשיתי משפט לרשעים, "את ה'", היינו שדבקתי בי"ג מידות של ה'. "ופעולתי", היינו, מה שפעלתי "את אלוקי", דבקתי במידות של אלוקי. שלא ישא פנים לישונאיו, הם עובדי עבודה זרה, ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

⁶ תמצית דבריו: מובא בירושלמי, שלפני שמת רבי אבהו, הראו לו י"ג נהרות אפרסמון. והביאור בזה, על פי מה שכתב במורה הנבוכים, שיש למנהיג להשתמש בכל היגד מדות שהראה ה'

משך חכמה

שבת חול המועד מפרשת כי תשא – קריאה לחול המועד
מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - לב טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

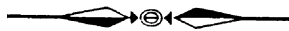
[לט]

(לד, טז) וְלִקְחֶתָּהּ מִבְּנֵיךָ וְזָנוּ בְּנֵיךָ אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶן וְהִזְנוּ אֶת
בְּנֵיךָ אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶן:

כיון שהזנו את הבנים, הרי היא עבודה זרה של הבנים, ומדוע כתוב בסוף הפסוק
"אלהיהן" בנו"ן?

(לד, טז) וזנו בנותיו אחרי וכו' והזנו את בניך אחרי אלהיהן.
דישראל⁹ לא קני בעבודת גילולים דאסורה בהנאה. ויעויין מגן

האשירות, לכן דקדק הכתוב לומר אשירה בלשון יחיד, שזה עולה
על יושב הארץ, היינו שיושב עכשיו בארץ ולא לאחר מכן. אבל
מזבח ומצבה נאסר תמיד, כי הוא תלוש ואינו שייך לקרקע, לכן
כתוב בלשון רבים, ועולה על העמים הכתובים בפסוק יא.

[לט]

⁹ [לט] (לד, טז) "וְלִקְחֶתָּהּ מִבְּנֵיךָ וְזָנוּ בְּנֵיךָ אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶן וְהִזְנוּ אֶת
בְּנֵיךָ אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶן", ע"כ. יש לדקדק, דבשלמא בתחלת הכתוב, דכתיב
שיזנו בנותיו אחרי עבודה זרה, כתוב "אלהיהן" בנו"ן, שהיא עבודה זרה
של הבנות, לכן כתוב בלשון נקבה, אבל לאחר מכן שהזנו את הבנים, הרי
היא עבודה זרה של הבנים, והיה לכתוב "אחרי אלהיהם", כמ"ם, שהרי
הבנים זנו אחרי עבודה זרה ושלחם היא.

ונראה, דישאל לעולם אינו יכול לזכות בעבודה זרה שתהיה שלו, שכיון
שאסורה בהנאה, אין בעלות על איסור הנאה. ואם תאמר, והרי איתא
בעבודה זרה (מב, א) דישאל אינו יכול לבטל עבודה זרה של עובד
גילולים, גזרה שמא יגביה אותה לפני הביטול, ויקנה אותה, ועבודה זרה
של ישראל אין לה ביטול, הנה מבאר שישאל יכול לקנות עבודה זרה. הא
לא קשיא, דמבואר במגן אברהם (תקפו, ס"ק ה) שאף על פי שהישאל אינו
קונה אותה, מכל מקום, כיון שחייב באחריותה על ידי ההגבהה, נחשבת
שלו לענין שאין לה ביטול, אבל לענין דין ממון, לעולם לא יהיה לישאל
בעלות ממונית על עבודה זרה.

אבל הגוי, אף על פי שגם הוא אסור לעבוד עבודה זרה, שהיא מז' מצוות
בני נח, מכל מקום, מותר לגוי למכור עבודה זרה ולהנות מדמי המכירה,
כדאיתא בעבודה זרה (סד, א) שאם עובד גילולים מכר עבודה זרה מותר לו

יחיד. וכמו דאמרו בעבודה זרה דף נג, ב דארץ ישראל מוחזקת
להם, ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ואשירות הוה מחובר
לקרקע, רק דמתסרו משום דכיון דפלחו לעגל גלו דניחא להו, והוי
כעבודת כוכבים ומזלות של ישראל דלא מהני ביטול (עבודה זרה
נב, א), לכן רק הני דהוי עד עשיית העגל בעי שריפה, אבל דבתר
כן לא בעו שריפה, לכן רק של יושב הארץ (פסוק יב), שכעת יושב
בארץ, אבל מזבח ומצבה דבתלוש, מיתסרי, דבתר העגל גם כן,
עיין שם, ודו"ק⁸.

ה' לשרוף את עצי האשרה שעבדו אותם העמים הדרים בארץ ישראל, והרי
לא נאסרה בעבודתם, שה' נתן את הארץ לאברהם ליצחק וליעקב, והיא
מוחזקת לאבותינו, ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ותירצו, שכיון שישאל
עבדו לעגל, היה ניחא להו בעבודה זרה, ועובדי כוכבים עשו שליחותם, לכן
נאסרו, ולכן לא מהני ביטול עבודה זרה, כי עבודה זרה של ישראל לא מהני
ביטול, כמבואר בעבודה זרה נב, א, וכיון שעשו שליחותן, הרי הם עבודה
זרה של ישראל.

וזה דוקא באשירה שעבדו בזמן שעשו את העגל, אבל לאחר מכן שחזרו
ישראל בתשובה, כבר לא יכולים הגויים לאסור את האשירות, אלא שכיון
שאינן ידוע איזה אשירה היא מלפני מעשה העגל, ואיזה לאחר מכן, נאסר
הכל מספק, כך מבואר שם בסוגיא. וכל זה דוקא באשירה, אבל על מזבח
ומצבה לא הקשו בש"ס איך נאסרו, דכיון שהם תלושים ולא מחוברים
לקרקע אינם שייכים לישראל, ויכולים העמים לאוסרם.

ועל פי זה יתבאר הכל, דיושב הארץ היינו אלו שדרים עכשיו בארץ ישראל,
ולא לאחר מכן, אבל העמים הם אלו שדרים שם כל הזמן, לפיכך דקדק
הכתוב לכתוב על מזבח ומצבה לשון רבים, שהם נאסרו מחמת העמים,
אפילו אלו שהיו לאחר מעשה העגל, כי הם תלושים, אבל על אשירה נקט
לשון יחיד, דדוקא אשירה של יושב הארץ עכשיו, נאסרה, ולא של העמים
שדרו בה לאחר מכן, ומיושב הכל בסייעתא דשמיא.

⁸ תמצית דבריו: יש להקשות, מדוע כתוב מזבח ומצבה בלשון
שהם של רבים, ואשירה בלשון שהיא של יחיד. והביאור בזה,
דאשירה שמחוברת לקרקע, לא נאסרת על ידי העמים, כי ארץ
ישראל מוחזקת להם, ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אבל
בשעה שעבדו לעגל נאסרו האשירות, כי אז היה ניחא לישראל
בעבודה זרה, וכשחזרו בתשובה כבר לא ניחא להו, ומחמת ספק
שלא ידוע איזה אשירה מזמן העגל ואיזה מאחרי כן, נאסרו כל

משך חכמה

שבת חול המועד מפרשת כי תשא – קריאה לחול המועד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - לב טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[מ]

(לד, כא-כב) - (כא) שְׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת
בְּחָרִישׁ וּבְקִצִיר תִּשָּׁבֵת: (כב) וְחַג שְׁבַעַת תַּעֲשֶׂה לָּךְ בְּפוּרֵי קִצִיר
חֲטִיטִים וְחַג הָאֲסִיף תְּקוּפַת הַשָּׁנָה:

מדוע כתוב חג שבועות, ולעיל בפ' משפטים כתוב חג הקציר. ומדוע כתוב חג
האסיף ולא חג הסוכות

(לד, כא) בחריש ובקציר תשבית. מה¹¹ חריש רשות, אף קציר

(ט, א), דבא ללמד, שכשם שאין חרישה שהיא של מצוה, ועל זה נאמר
תשבית, כך גם קציר לא תשבית אלא מקציר של רשות, אבל קציר של מצוה
דוחה שבת, ואיזהו קציר של מצוה, קציר העומר. דמצוה לקצור העומר
במוצאי חג הפסח, בליל ששה עשר בניסן, ליל קרבן העומר, ואם חל חג
הפסח ביום שישי [כשהיו מקדשין על פי הראיה], יחול ליל ששה עשר בליל
שבת, ומצוה לקצור העומר בליל שבת. ועל פי זה יתבאר הכל.

דהנה, אם חל העומר בשבת, יחול חג השבועות בשבת, דלעולם ביום
העומר חל חג השבועות. ואם חל חג השבועות בשבת, אין מקריבין קרבן
חגיגה בשבת, כדתנן בחגיגה (יז, א), אבל יש לו תשלומים כל שבעה ימים,
דאמרו בראש השנה (ד, ב), שחגיגה של חג השבועות יש לו תשלומים כל
שבעה, וזה לשונם: "אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא: מניין לעצרת שיש
לה תשלומין כל שבעה - תלמוד לומר (דברים טז, טז) בחג המצות ובחג
השבועות ובחג הסוכות, מקיש חג השבועות לחג המצות, מה חג המצות יש
לו תשלומין כל שבעה - אף חג השבועות יש לו תשלומין כל שבעה" ע"כ.
ועל פי מיושב מדוע כתוב חג השבועות ולא חג הקציר, דכיון דלעיל מיניה
בא הכתוב ללמד שיקצור קציר העומר בשבת, לכן דקדק לכתוב חג
שבועות, באותו הלשון שכתוב בהיקש במשנה תורה, כדי ללמד שיש
תשלומים שבעה לחגיגה של שבועות, כשחל עצרת בשבת, ומיושב דקדוק
א'.

ועל פי זה מבואר מדוע כתוב חג האסיף ולא חג הסוכות. דתנן בחגיגה (ט,
א) שבסוכות יש תשלומין לקרבן חגיגה כל שמונה ימים, שאף על פי שיום
שמיני חג בפני עצמו, מכל מקום אמרו בראש השנה (ד, ב), דלענין
תשלומים, בחג האחרון יש תשלומים לחגיגת סוכות. לפיכך דקדק הכתוב
לכתוב "חג האסיף" ולא חג הסוכות, דכיון דלעיל מרמז על תשלומי
שבועות, מרמז גם על תשלומי סוכות, שאינם תלויים בסוכה, אלא אפילו
בשמיני עצרת שאין סוכה יש תשלומים לחגיגת סוכות, לכן קורא לחג

אברהם סימן תקפו (ס"ק ה), ואין כאן מקום להאריך. רק דעובד
גילולים לא אסור ליה ליהנות מעבודה זרה, ולגבי דידיה ממון
גמור הוי, וכמו דשני רבה בר אבון להני דמגיירי לאיזבוני
איסורים שלהם [בעבודה זרה דף סד, א]. ולכן לעולם מקרי
אלהיהן בלשון נקבה, ולא אלהיהם במ"ם, דמוסב על הבנות, אף
כי יזנו בניך, ודו"ק¹⁰.

להנות מהדמים, ולכן רבה בר אבון היה אומר לאלו שבאו להתגייר שימכרו
את העבודה זרה שלהם לפני שמתגיירים, כדי שיהנו מדמי המכירה, וכיון
שגוי יכול למכור את העבודה זרה ולהנות מדמי המכירה, יש לו דין בעלות
ממון על העבודה זרה.

ועל פי זה מבואר הכל היטב, דבכונה כתוב "אלהיהן" בנו"ן, ללמד, שגם
אחרי שיזנו הבנים אחרי העבודה זרה, לא יהיה להם בעלות ממונית עליהם,
כי אסורים בהנאה, ודמיהן גם אסורים בהנאה, אבל יהיו שייכים ממונית
לבנות.

¹⁰ תמצית דבריו: יש לדקדק, מדוע כתוב אלהיהן בנו"ן, והרי
הבנים זנו אחרי עבודה זרה, והיא עבודה זרה שלהם, והיה לכתוב
"אלהיהם" במ"ם. ונראה, דכיון שעבודה זרה אסורה בהנאה,
אין ישראל יכול להיות בעלים על דבר האסור בהנאה, אבל הגוי,
אף על פי שאסור לעבוד עבודה זרה, מותר למכור ולהנות מדמיה,
ולכן יש לו דין ממון על העבודה זרה, לכן כתוב "אלוהיהן" היינו
של הבנות בנו"ן.

[מ]

¹¹ [מ] (לד, כב) "וְחַג שְׁבַעַת תַּעֲשֶׂה לָּךְ בְּפוּרֵי קִצִיר חֲטִיטִים וְחַג הָאֲסִיף תְּקוּפַת
הַשָּׁנָה", ע"כ. יש לדקדק: א. מדוע לעיל בפרשת משפטים (שמות כג, טז)
כתוב חג הקציר וכאן חג שבועות. ב. מדוע נקרא כאן חג האסיף וברוב
מקומות חג הסוכות.

ונראה, בהקדים הא דהקשו חז"ל על פסוק כא, דכתיב "שְׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד
וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשָּׁבֵת בְּחָרִישׁ וּבְקִצִיר תִּשָּׁבֵת", מדוע דוקא בחריש וקציר
תשבית, והא בשבת יש לשבות מכל המלאכות, ודרשו חז"ל בראש השנה

משך חכמה

שבת חול המועד מפרשת כי תשא – קריאה לחול המועד
מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק
בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם
עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל
גליון מס' תשפ"ד - לב טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

גְּבַלְךָ וְלֹא יַחְמוֹד אִישׁ אֶת אֲרָצְךָ בְּעֶלְתֶּךָ לְרֵאוֹת אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ
שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה:

מדוע כאן הבטיח ה' שלא יחמוד איש את ארצך, ולעיל בפ' משפטים שציוה להעלות לרגל, לא הבטיח הבטחה זו.

(לד, כג - כד) שלש פעמים בשנה יראה כו' כי אוריש גוים מפניך ולא יחמוד איש את ארצך. הנה¹³ בפרשת משפטים (כג, יז) כתוב שלש פעמים בשנה וכו' ולא סיים ולא יחמוד איש את ארצך, הוא כמו שאמרו בפרק כיצד מעברין (עירובין נד, א) שאלמלא נשתברו לוחות ראשונות לא שלטה בהם אומה ולשון, ואם כן לא היו צריכים לירא פן יקח אחר את ארצם, אבל כאן שנשתברו הלוחות ויכולים האומות לנצחן ולשלוט בהן, לכן הוצרך השם יתברך להבטיח שעל ידי מצות ראייה ברגל לא יזוקו, ולא יחמוד איש את ארצם.¹⁴

¹³ [מא] (לד, כג-כד) – "שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי הָאֱלֹהִים ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: (כד) כִּי אֹרִישׁ גּוֹיִם מִפְּנֵיךָ וְהִרְחַבְתִּי אֶת גְּבֻלְךָ וְלֹא יַחְמוֹד אִישׁ אֶת אֲרָצְךָ בְּעֶלְתֶּךָ לְרֵאוֹת אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה", ע"כ. יש לדרקדק, מדוע כאן, סמוך למצות עליה לרגל הבטיח ה' שלא יחמוד איש את ארצך, ולעיל בפ' משפטים דכתיב (כג, יז) "שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי הָאֱלֹהִים ה'", לא כתוב שלא יחמוד איש את ארצך. ונראה, על פי מה שדרשו חז"ל בעירובין (נד, א), על הפסוק (שמות לב, טז) "וְהִלַּחַת מֵעֵשָׂה אֱלֹהִים הָמָּה וְהִמְקַתְּמָה מִקְּתַב אֱלֹהִים הוּא תְרוּת עַל הַלַּחַת", רב אחא בר יעקב אמר: שאלמלא לא נשתברו הלוחות אין כל אומה ולשון שולטת בהן, שנאמר חרות אל תיקרי חרות אלא חירות" ע"כ.

ובזה מיושב הכל, הדין וההגל, שכתוב בפרשת משפטים, היה לפני מעשה העגל, שאז לא ישלוט בהם אומה, ולא היו צריכים לירא פן יקח אחר את ארצם, אבל כאן בפרשת כי תשא, שנכתב לאחר שנשתברו הלוחות, ויכולים האומות לנצחן ולשלוט בהן, לכן הוצרך השם יתברך להבטיח, שעל ידי מצות ראייה ברגל לא יזוקו, ולא יחמוד איש את ארצם. ומיושב הכל בסייעתא דשמיא.

¹⁴ תמצית דבריו: יש ליישב, מדוע כאן הבטיח ה' שלא יחמוד איש את ארצך, ולעיל בפ' משפטים שציוה להעלות לרגל, לא הבטיח הבטחה זו. ונראה, על פי דברי חז"ל, שאלמלא נשתברו לוחות ראשונות לא היתה אומה שולטת בהם. לכן, בפרשת משפטים שנכתבה לפני שבירת הלוחות, לא היה צריך להבטיח

רשות, יצא קציר העומר שהוא מצוה (ראש השנה ט, א). מיירי דחל העומר בשבת, אם כן שבועות אימת בשבת, ואז אין חגיגה וראיה קרבין שאינן דוחין השבת, ויום טבוח אחר השבת (חגיגה יז, א), לכן כתיב חג שבועות, שהוא על תשלומין כל שבעה וכדיליף ריש ראש השנה (ד, ב), והחגיגה קריבה בתשלומין, לכן לא כתיב חג הקציר כמו במשפטים (כג, טז) ודו"ק. ולכן כתיב חג האסיף, להורות דאף שמיני לתשלומי חגיגה (חגיגה ט, א), אף שאין בו סוכה¹².

[מא]

(לד, כג-כד) - (כג) שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי הָאֱלֹהִים ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: (כד) כִּי אֹרִישׁ גּוֹיִם מִפְּנֵיךָ וְהִרְחַבְתִּי אֶת

הסוכות, חג האסיף, שגם שמיני עצרת הוא חג האסיף והוא בכלל שבעת הימים הראשונים, ומיושב דקדוק ב' בסייעתא דשמיא.

¹² תמצית דבריו: ליישב, מדוע כתוב חג שבועות, ולעיל בפ' משפטים כתוב חג הקציר, ומדוע כתוב חג האסיף, ולא חג הסוכות. ונראה, דדרשו חז"ל על פסוק כא לעיל, דבא ללמד שקציר של העומר דוחה שבת. וזה יהיה רק באופן שחל קרבן העומר בשבת, ומצוה לקצור את העומר בליל שבת. ואז גם בהכרח יחול חג השבועות בשבת. ובשבת אין להקריב קרבן חגיגה, אבל יש לו תשלומים כל שבעה, ולמדו חז"ל תשלומי חג השבועות שבעה, מדכתיב בפ' ראה "חג המצות חג השבועות וחג הסוכות", הקיש הכתוב חג השבועות לחג המצות, שיש לו תשלומין כל שבעה. לכן כתוב כאן חג השבועות, לרמז על ההיקש הזה, שגם שם כתוב חג השבועות, שבאופן שחל שבועות בשבת, יש לו תשלומים כל שבעה. ולכן כתוב על סוכות חג האסיף, לרמז שתשלומי חג הסוכות אינם תלויים בסוכה, שקיימא לן שאפילו בשמיני עצרת יכול להשלים חגיגה של סוכות, לכן קורא לו חג האסיף, שגם עצרת נקרא חג האסיף.

[מא]

משך חכמה

שבת חול המועד מפרשת כי תשא – קריאה לחול המועד
מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק
בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם
עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל
גליון מס' תשפ"ד - לב טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

כי אחר שלוח מרגלים, וימאסו בארץ חמדה, בכיה זו נקבע לדורות (תענית כט, א), כמו שכתוב (תהילים קו, כד-כז) וימאסו בארץ חמדה, וישא ידו להם להפיל אותם בגוים ולזרותם בארצות, לכן כתוב (דברים יד, כא) דבשר בחלב דומיא דנבילה, אף שלא בפני הבית. ודו"ק¹⁶.

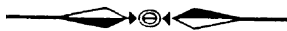

[מג]

(לד, כז-כח) - (כז) ויאמר ה' אל משה פתב לך את הדברים האלה

בתענית (כט, א) "אמר רבה אמר רבי יוחנן: אותה לילה ליל, תשעה באב היה. אמר להם הקדוש ברוך הוא: אתם בכיתם בכיה של חנם, ואני קובע לכם בכיה לדורות". וכן כתוב בתהילים, שעל ידי בכיה זו נשבע ה' שיהיו בגלות, כדכתיב (קו, כד-כז) – "כד וימאסו בארץ חמדה לא האמינו לדברו: (כח) וירגנו באהליהם לא שמעו בקול ה': (כו) וישא ידו להם להפיל אותם במדבר: (כז) ולהפיל ורעם בגוים ולזרותם בארצות".
אם כן, רק לאחר שילוח מרגלים נגזר עליהם שיחריב בית המקדש ויבכו לדורות, אבל לפני כן לא היה עתיד בית המקדש ליחרב, לכן בפרשת משפטים ובפרשת תשא לא כתוב שבשר בחלב נהג כשאינן בית המקדש קיים, לכן לא היה צורך להקיש לנבילה ללמד שאין בשר בחלב נהג כשאינן בית המקדש קיים, אבל לאחר שילוח מרגלים שנגזר על בית המקדש ליחרב, הקישה תורה בשר בחלב למרגלים, ללמד, שאף לאחר החורבן נהג איסור בסר בחלב. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

¹⁶ תמצית דבריו: הטעם שבפרשת ראה הוקש איסור בשר בחלב לנבילה, איתא במכילתא, שבא ללמד שנהג איסור בשר בחלב גם בזמן שאין בית המקדש קיים, כשם שאיסור נבילה נהג לעולם, ולא תלמד מהיקש ביכורים שאינו נהג אלא בזמן שבית המקדש קיים. והטעם שדוקא בפ' ראה הוא הוקש לנבילה, כיון שהיא נאמר לאחר שילוח מרגלים שנגזר עליהם גלות וחורבן הבית, אבל לולא זה, היו נוהגים ביכורים כל הזמן, כי לא היה הבית חרב.

[מג]

[מב]

(לד, כו) ראשית פפורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו:

מדוע בפרשת משפטים ופרשת כי תשא הוקש בשר בחלב לביכורים ובפ' ראה לנבילה

(כו) לא תבשל גדי כו' במכילתא¹⁵ (משפטים, פרשה כ), יכול שאינו נוהג אלא בפני הבית בזמן שמביא ביכורים, תלמוד לומר כל נבלה, לא תבשל גדי כו', מה נבלה נוהג שלא בפני הבית. יתכן,

שאיש לא יחמוד את ארצך, כי בלאו הכי לא היתה אומה שולטת בהם, אבל בפ' כי תשא שהיה אחר שבירת הלוחות, היה צריך להבטיח, שעל ידי מצות עליה לרגל לא יחמוד איש את ארצך.

[מב]

¹⁵ [מב] (לד, כו) "ראשית פפורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו", ע"כ. פסוק זה כתוב גם בפרשת משפטים בלשון זה (כג, יט), אבל בפרשת ראה כתוב (דברים יד, כא) "לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך ותתננה ואכלה או מכר לנכרי פי עם קדוש אפה לה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו".

ובמכילתא מבואר, מדוע בפרשת ראה מקיש איסור בשר בחלב לנבלה, וכאן ובפרשת משפטים לביכורים, דבא הכתוב ללמד, שלא תאמר שאין נוהג בשר בחלב אלא בפני הבית, בזמן שנוהג ביכורים, לכן כתוב בפרשת ראה היקש לנבלה, ללמד שנוהג בכל מקום ובכל זמן שנוהג איסור נבלה, דהיינו אף בזמן שאין הבית קיים. וז"ל המכילתא (משפטים, פרשה כ) "לפי שהוא אומר ראשית בכורי אדמתך, לא שמענו אלא בזמן שהביכורים נוהגין, ובמקום שהביכורים נוהגין, שם נוהג בשר בחלב, מקום שאין הביכורים נוהגין ובזמן שאין הביכורים נוהגין לא שמענו, תלמוד לומר (דברים יד, כא) לא תאכלו כל נבלה, ונאמר לא תבשל גדי, מה נבלה נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ, בפני הבית ושלא בפני הבית, אף בשר בחלב יהא נוהג כן" ע"כ.

אבל יש לדקדק, מדוע דוקא בפרשת ראה הוקש לנבלה. ונראה, דפרשת ראה נאמרה לאחר שילוח מרגלים, שבכו כל העדה (במדבר פרק יד, א), ואיתא

משך חכמה

שבת חול המועד מפרשת כי תשא – קריאה לחול המועד
מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק
בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם
עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל
גליון מס' תשפ"ד - לב טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

ב. מדוע ציוה ה' למשה שיפסול את הלוחות השניות

(לד, כז-כח) ויאמר ה' אל משה כתב לך את הדברים האלה כו' ויכתוב על הלוחות את דברי הברית עשרת הדברים. ובעקב¹⁷ (דברים י, א-ד), בעת ההיא אמר ה' אלי פסל וכו' ואכתוב על

החומר והיו ממלכת כהנים וגוי קדוש, אבל כעת צריך כל אדם ליגע לזכך חומריותו בתכונות נפשו, במדות ישרות וטהורות, גם לעמול על לימוד התורה ולהשחיר את פניו כעורב (עירובין כב, א), ואחרי כן לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא בסיעתא דשמיא". אבל גם כאשר יעמול האדם בכל כוחו נגד החומר, לא יוכל להשיג מדרגות גדולות אם אין הקדוש ברוך עוזרו, אלא שצריך קודם לעמול עד כמה שיכול, ולאחר מכן ה' יעזור לו, ולזה נתכונן חז"ל שאמרו (אבות ג, ה) "רבי נחוניא בן הקנה אומר, כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ". [ועיין במסילת ישרים פרק כו, מבאר באריכות חובת ההשתדלות של האדם, והגמול שהקדוש ברוך הוא עוזרו].

ועל פי זה יתבאר הכל, דבלוחות ראשונות היה הכל מה' יתברך הן הלוחות והן המכתב מכתב אלוקים הוא, כדכתיב (לב, טז) "והלחת מעשה אלהים הקה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחת", כדפרש"י (שם) "מעשה אלהים המה - כמשמעו הוא בכבודו עשאו". שהיו ראויים שיופיע עליהם אור אלוקי ללא עבודת החומר, אבל לאחר שנשתברו הלוחות, חייב כל אדם לעמול עד כמה שאפשרי, ולאחר מכן יקבל אור אלוקי מה', לכן ציוה ה' למשה בלוחות שניות לפסולן, וכתב על הלוחות את עשרת הדברים, ורק לאחר מכן כתב ה' על הלוחות את כתבו, שהוא חקיקה אלוקית ניסית, כמו שאמרו חז"ל בשבת (קד, א) "אמר רב חסדא: מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין". ע"כ.

"זה היה מפועל אלקי, כדי להראות, שהחומר צריך אדם לזכך אותו, וירמוז, שגם הכתיבה הוא להכנה ממפעל האדם, ואחרי כן לחקיקה הוא מצד עזר הקדוש ברוך הוא".

ועל פי יתבאר הא דכתיב בדברים (י, ד) "וַיִּכְתֹּב עַל הַלְּחָת פְּמִתְבַּת הָרָאוּשׁוֹן אֶת עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים", ולכאורה יש לדקדק, כיון דכתיב "את עשרת הדברים", ידוע שהוא המכתב הראשון, ומדוע צריך לכתוב כמכתב הראשון. אבל הביאור בזה, דאין הכונה "כמכתב הראשון" על תוכן הדברים, אלא על הכתיבה האלוקית והחקיקה שהיתה ניסית, כמכתב הראשון, ובאה תורה ללמד, שלאחר שכתב משה את הלוחות, כתב ה' על הלוחות חקיקה אלוקית לאחר מכן, חרות מעבר זה לעבר זה בנס. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

פי על פי הדברים האלה פרתני אתך ברית ואת ישראל: (כח) ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה להם לא אכל ומים לא שתה ויכתב על הלחת את דברי הברית עשרת הדברים: קשה: א. במקום אחד כתוב שמושה כתב לוחות שניות, ובמקום אחר כתוב שה' כתב.

¹⁷ [מג] (לד, כז-כח) – "וכז ויאמר ה' אל משה כתב לך את הדברים האלה פי על פי הדברים האלה פרתני אתך ברית ואת ישראל: (כח) ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה להם לא אכל ומים לא שתה ויכתב על הלחת את דברי הברית עשרת הדברים", ע"כ. יש לדקדק, דמבואר שמושה בעצמו כתב את הלוחות השניות, כדכתיב בפסוק כז "כתב לך", ובפסוק כח "ויכתוב על הלוחות".

ויש לדקדק, דבשני מקומות מפורש בתורה שהקדוש ברוך הוא כתב את הלוחות השניות, דכתיב בפרשת עקב (י, א-ד) – "(א) כַּעַת הַהוּא אָמַר ה' אֱלֹהֵי פֶסֶל לָךְ שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים פְּרָאשְׁנִים וְעֵלָה אֵלַי הִהְרָה וְעִשִׂיתָ לָךְ אַרְוֹן עֵץ: (ב) וְאָכְתָב עַל הַלְּחָת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלְּחָת הָרָאוּשִׁים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשִׁמְתָם בְּאַרְוֹן: (ג) וְאַעֲשֶׂ אַרְוֹן עֵצִי שֵׁטִים וְאָפְסַל שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים פְּרָאשְׁנִים וְאַעֲלֵ הִהְרָה וְשְׁנֵי הַלְּחָת בְּיָדִי: (ד) וְיִכְתֹּב עַל הַלְּחָת פְּמִתְבַּת הָרָאוּשׁוֹן אֶת עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֱלֹהֶיךָ בְּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ בְּיוֹם הַקָּהֵל וַיִּתְּנֶם ה' אֱלֹהֵי, הנה מפורש שה' אמר שיכתוב בעצמו, ובאמת כתב בעצמו. וכן לעיל בפסוק א' כתוב שהקדוש ברוך הוא כתב דכתיב (לד, א) "ויאמר ה' אל משה פסל לך שני לוחות אבנים פראשנים וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשנים אשר שברת".

ונראה, דבלוחות שניות משה פסל את הלוחות, וכתב על הלוחות בכתב את עשרת הדברים ככתיבת כל אדם, ולאחר שכתב משה, חקק הקדוש ברוך הוא כתב חקיקה בנס. ובזה הכל מיושב, דכאן כתוב כתיבת משה, ובפרשת עקב ולעיל איירי מחקיקה של הקדוש ברוך שכתב על כתב משה רבינו.

אבל עוד יש לדקדק: א. אם משה כתב, מדוע היה צריך הקדוש ברוך הוא לכתוב לאחר מכן. ב. מדוע בלוחות ראשונות לא ציוה ה' על משה לפסול ולכתוב על הלוחות, ורק בלוחות שניות ציוה שיפסול ויכתוב בתחלה.

ונראה, בהקדים מה שאמרו חז"ל בעירובין (נד, א) "ואמר רבי אלעזר, מאי דכתיב (שמות לב, טז) חרות על הלחת, אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות, לא נשתכחה תורה מישראל. רב אחא בר יעקב אמר: אין כל אומה ולשון שולטת בהן, שנאמר חרות, אל תיקרי חרות, אלא חירות", ע"כ. והטעם בזה, "כי לולא זה, היה הופעת אור האלקי פועל בם, והיו מזוככי

משך חכמה

שבת חול המועד מפרשת כי תשא – קריאה לחול המועד

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - לב טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

החקיקה מזה ומזה כדרך שהיה בלוחות הראשונות, שזה ענין נסיי ונפלא כמאמרם זכרונם לברכה (שבת קד, א) שמ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין, זה היה מפועל אלקי, כדי להראות שהחומר צריך אדם לזכך אותו, וירמוז שגם הכתיבה הוא להכנה ממפעל האדם, ואחרי כן לחקיקה, הוא מצד עזר הקדוש ברוך הוא, ולכן כתוב (דברים י, ד) ויכתוב על שני הלוחות כמכתב הראשון, היינו שהיו חקוקין מזה ומזה, חרות על הלוחות מזה ומזה. ודו"ק¹⁸.

[מד]

יש להקשות מה הטעם שספר תורה כשר שלא בלשון הקודש, אנ"פ שבתגין

ובקוצין, מרומזים תלי תילים של הלכות

הענין¹⁹ דספר תורה נכתב בלשון יוני (מגילה ט, א), ולחד מאן

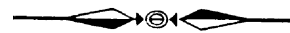
ויש לדקדק, מדוע ספר תורה כשר שלא בלשון הקודש, והרי כל התורה שבעל פה ופולפולא של תורה מרומז בתגין ובקוצין של כתב, דגרסינן במנחות (כט, ב) "אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות, אמר לפניו: רבש"ע, מי מעכב על ידך, אמר לו: אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו, שעתידי לדרוש על כל קוצין וקוצין תילין תילין של הלכות". [וכל דרשות חז"ל במכילתא ספרי וספרא הם על דקדוקי לשון הקודש ויתור לשון].

והביאור בזה, שכל זה אינו מעכב את קדושת ספר התורה. לכן אם מתרגם את הספר תורה ליונית, כשר לכולי עלמא, ולחד תנא בכל לשון, שכיין שכתובה התורה כולה תרגום מלשון הקודש, יש בה קדושת ספר תורה. אבל עוד צריך טעם בזה, מדוע התורה שבעל פה שמרומזת בתורה שבכתב, אינה מעכבת את קדושת ספר התורה.

ונראה על פי מה שאמרו חז"ל בנדרים (לח, א) "אמר רבי יוסי בר' חנינא: לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו, שנאמר (לד, א): כתב לך פסל לך, מה פסולתן שלך אף כתבן שלך, משה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל כו' מתיב רב חסדא כו' למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל (דברים לא, יט), אלא פילפולא בעלמא" ע"כ. ופירש הרא"ש (שם) וז"ל "למען תהיה לי השירה הזאת לעד. ואם לא ניתן להם תורה אלא זו השירה, על מה תעיד: פלפולא בעלמא. הבנה וחריפות. והיינו כתבן שלך, כי כל החכמה והשכל רמוזים בכתב התורה, בצורות האותיות" עכ"ל. הנה מבואר שכל

הלוחות כו' ויכתוב על הלוחות. וכן לעיל (לד, א) כתוב וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת. הענין, כי אלמלא חטאו בעגל, ולא נשתברו לוחות ראשונות, לא נשתכחה תורה מישראל, ולא היתה אומה ולשון שולטת בהם (עירובין נד, א). והביאור, כי לולא זה, היה הופעת אור האלקי פועל בם, והיו מזוככי החומר, והיו ממלכת כהנים וגוי קדוש. אבל כעת, צריך כל אדם ליגע לזכך חומריותו בתכונות נפשו, במדות ישרות וטהורות, גם לעמול על לימוד התורה ולהשחיר את פניו כעורב (עירובין כב, א), ואחרי כן לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא בסיעתא דשמיא. וכל המקבל עליו עול תורה, מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ (אבות ג, ה). לכן, הלוחות ראשונות מעשה אלקים המה (שמות לב, טז), הקדוש ברוך הוא בעצמו עשאו [רש"י (שם)], גם הכתיבה, לא כן לוחות שניות, משה פסל אותם, גם הכתיבה משה כתבן כדרך כל אדם הכותב, אבל

¹⁸ תמצית דבריו: קשה: א. במקום אחד כתוב שמשה כתב לוחות שניות, ובמקום אחר כתוב שה' כתב. ב. מדוע ציוה ה' למשה שיפסול את הלוחות השניות. ונראה שה' ציוה למשה שיפסול ויכתוב לוחות שניות, ולאחר מכן כתב ה' על הלוחות חקיקה אלוקית, ניסית. לכן במקום שכתוב שמשה כתב, היינו הכתיבה הראשונה, ובמקום שכתוב שה' כתב, הוא החקיקה האלוקית הניסית. והטעם בכל זה, שבלוחות ראשונות היו ישראל ראויים שיפיע עליהם אור אלוקי, ולא ישכחו את התורה, בלא יגיעתם. ולאחר שנשתברו הלוחות צריכים תחילה לייגע עצמם לזכות לאור האלוקי. לכן, בלוחות ראשונות ה' פסלן, וכתב עליהם ללא סיוע ממשה, אבל לוחות שניות ציוה שיפסול ויכתוב, ללמד שרק לאחר שיעשה האדם כל מה שיכול, יופיע עליו אור אלוקי, לכן רק לאחר מכן, כתב ה' כתיבה בחקיקה ניסית.

[מד]

¹⁹ [מד] אמרו חז"ל במגילה (ט, א), שספר תורה נכתב בכל לשון, ולחד מאן דאמר נכתב רק ביונית, אבל הכל מודים שספר תורה כשר בלשון יונית, שאינה לשון הקודש.

משך חכמה

שבת חול המועד מפרשת כי תשא – קריאה לחול המועד
מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק
בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם
עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל
גליון מס' תשפ"ד - לב טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[מה]

לד, כח) וַיְהִי שֵׁם עִם ה' אֲרֻבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַל
וַיִּמֵּים לֹא שָׁתָה וַיִּכְתָּב עַל הַלְחָת אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִית עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים:
הטעם שלא כתוב שבלוחות ראשונות גם כן לא אכל ולא שתה ארבעים יום
(כח) ויהי שם עם ה' וכו' לחם לא אכל כו'. במדרש²¹ (שמות רבה,
כי תשא, מז, ה. ועוד) ובזוהר הקדוש (מדרש הנעלם, תולדות,
קלה, ב) אמרו, דהיה ניזון מזיו השכינה, ולכך טרם שעשו העגל,

אֶכְלָתִי וַיִּמֵּים לֹא שָׁתִיתִי ע"כ.

ונראה, על פי המבואר בשמות רבה (כי תשא פרשה מז, ה) וז"ל "לחם לא
אכל ומים לא שתה בעולם הזה, אבל לעולם הבא הוא אוכל מלחמה של
תורה והוא שותה מימיה, לפיכך לחם לא אכל, אלא מאין היה אוכל, מזיו
השכינה היה ניזון, ואל תתמה, החיות שנושאות את הכסא מזיו השכינה הן
ניזונות" ע"כ. וכן הוא בזוהר הקדוש (מדרש הנעלם כרך א (בראשית,
תולדות, קלה, ב) וז"ל "אבל הצדיקים שזכו, נזונין עד ששיגו השגה
שלמה, ואין אכילה ושתייה אלא זו, וזו היא הסעודה והאכילה. ומנא לן הא,
ממשה דכתיב (שמות לד) ויהי שם עם ה', ארבעים יום וארבעים לילה, לחם
לא אכל ומים לא שתה, מ"ט לחם לא אכל ומים לא שתה, מפני שהיה נזון
מסעודה אחרת מאותו זיו של מעלה, וכחאי גוונא סעודתן של צדיקים
לעתיד לבא" עכ"ל הזוהר הקדוש.

ולפי זה נראה, שבלוחות הראשונות אפילו אהרן והזקנים היו בדרגה זו
להנות מזיו השכינה, דעל הפסוק (כד, יא) "וְאֶל אֶצְלֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁלַח
יְדוֹ וַיִּחַזְזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ", תרגום אונקלוס וז"ל "ולרברכי בני
ישראל לא הוה נזקא, וחזו ית יקרא דיי, והוה חדן בקורבניהון דאתקבלו
(ברעוא) כאלו אכלין ושתן [אכילין ושתן]", ע"כ. [פירוש: לגדולי בני
ישראל לא היה נזק, וראו את כבוד ה', והיו שמחים בקרבנותיהם שהתקבלו
ברצון כאילו אכלו ושתו].

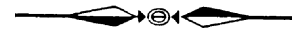
וכיון שאפילו אהרן והזקנים היו בדרגה זו, לא היתה רבותא שמשה רבינו
לא אכל, לכן לא כתוב במשה רבינו בלוחות ראשונות שלא אכל. אבל לאחר
מעשה העגל, סרה מהם השגה זו, לכן הזכיר פלא זה כאן, שלא אכל
בלוחות האחרונות. אבל באמת בלוחות ראשונות גם כן לא אכל, וכן מפורש
בפרשת עקב, שכתוב (דברים ט, ט) שלא אכל ושתה בלוחות ראשונות לפני
מעשה העגל, וכן כתוב (דברים ט, יח) שלא אכל בארבעים יום לאחר מעשה
העגל, שביקש מה' שיסלח לישראל.

דאמר בכל לשון, אף דכל התורה שבעל פה ופולחא רמוז בתגין
ונקודות, כמו רבי עקיבא שהיה דורש על כל קוץ (מנחות כט, ב),
והיתורים שבהן התורה נדרשת, מכל מקום לא מעכבי לקדושת
ספר תורה בלשון אחר. והטעם נראה, דאמרו נדרים לח, א לא
ניתן פלפולא של תורה אלא למשה ולזרעו, שנאמר (לד, א) כתב
לך, ופירש רא"ש (נדרים שם, ד"ה פלפולא), זה הדרשות
המרומוזות בכתב התורה, ובצורת האותיות, רק משה נהג טובת
עין ונתנה לישראל, וזו"ק²⁰.

החריפות וההבנה שנרמז באותיות התורה, זה ניתן למשה לבדו, אלא שנהג
טובת עין בישראל, ונתנה להם.

ועל פי זה מיושב הכל, דכיון שלישראל לא נתן ה' את פלפולא של תורה
היוצא מתוך דקדוקי הלשון ותגין וקוצין, לכן אין זה מעכב לקדושת ספר
תורה, כי לישראל נתנה תורה רק בפשט הכתוב, וזה אפשר לתרגם. ומבואר
הכל בסיעתא דשמיא.

²⁰ תמצית דבריו: הטעם שספר תורה כשר בלשון יונית, אע"פ
שכל התורה שבעל פה רמוזה באותיות התורה, ובתגין ובקוצין,
כיון שלימוד זה, ללמוד את כל התורה שבעל פה מאותיות התורה
כו', זה נתן ה' למשה ולזרעו לבד, אלא שמשה נהג טובת עין
ונתנה לישראל, לכן אין זה מעכב את קדושת ספר התורה.

[מה]

²¹ [מה] [נ.ב. פסקא מה ופסקא מו כמעט שוות. ומכל מקום, כתבתי ביאור
לכל פסקא ופסקא לפי סדר ולשון רבינו, ולא העזנו לגעת בדבריו].

לד, כח) וַיְהִי שֵׁם עִם ה' אֲרֻבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַל וַיִּמֵּים
לֹא שָׁתָה וַיִּכְתָּב עַל הַלְחָת אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִית עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים, ע"כ. יש
לדקדק מדוע רק בלוחות שניות כתוב שלחם לא אכל ומים לא שתה, אבל
בלוחות ראשונות כתוב (כד, יח) "וַיִּבְאֵא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הָעָנָן וַיַּעַל אֶל הָהָר וַיְהִי
מֹשֶׁה בְּהָר אֲרֻבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה", ולא כתוב שלא אכל לחם ולא שתה
מים. ואין לומר שבאמת בלוחות ראשונות אכל ושתה, שהרי מפורש
בפרשת עקב שגם בלוחות ראשונות לא אכל לחם ולא שתה מים, דכתיב
בלוחות ראשונות (דברים ט, ט) "בְּעַלְתִּי הָהָרָה לְקַחַת לֹחַת הָאֲבָנִים וְלֹחַת
הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת ה' עִמָּכֶם וְאֲשַׁב בְּהָר אֲרֻבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא

משך חכמה

שבת חול המועד מפרשת כי תשא – קריאה לחול המועד
מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' תשפ"ד - לב טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

(לד, כח) וַיְהִי שֵׁם עִם ה' אֲרֻבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לְחֶם לֹא אָכַל
וּמִים לֹא שָׁתָה וַיִּכְתֹּב עַל הַלְחָת אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִית עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים:

הטעם שלא כתוב שבלוחות ראשונות גם כן לא אכל ולא שתה ארבעים יום

(לד, כח) לחם לא אכל ומים לא שתה. דע²³, דבדברות הראשונות
היה השפע האלקי רב כל כך עד אשר לא היה מהפלא, כי לא אכל
לחם ולא שתה מים, רק התמיה על אצילי בני ישראל, אשר ויחזו
את כו' ויאכלו וישתו, עיין רש"י, אמנם בדברות האחרונות היה
בצמצום ההתגלות כבוד ה' והשפעתו, עד כי לפלא היה על משה,
אשר לא אכל ולא שתה. ובאמת משה לא אכל גם בראשונות, כמו
שכתוב בפרשת עקב (דברים ט, א)²⁴.

וַיֵּאָכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ, פירש רש"י וד"ל "ואל אצילי - הם נדב ואביהוא והזקנים:
לא שלח ידו - מכלל שהיו ראויים להשתלח בהם יד: ויחזו את האלהים -
היו מסתכלין בו בלבב גם מתוך אכילה ושתייה, כך מדרש תנחומא "עכ"ל,
הנה מבואר שזה שאכלו היה פחיתות וחסרון. והוא קשה, הרי הוא צורך
האדם. אלא שהשפע האלוקי היה כל כך גדול, שהיו יכולים ליזון מזיו
השכינה, והיו ראויים לעונש שאכלו, ולכן לא כתוב במשה רבינו בלוחות
ראשונות שלא אכל, שאפילו נדב אביהו והזקנים היו יכולים להיות בלא
אכילה ושתייה, ואין זה רבותא על משה רבינו שלא אכל.

אבל בלוחות שניות שהשפע האלוקי היה בצמצום התגלות כבוד ה', לכן
היה פלא על משה רבינו שלא אכל בלוחות שניות, לכן רק בלוחות שניות
כתוב בתורה שמשה לא אכל, אף על פי שבאמת בלוחות ראשונות גם לא
אכל, כדכתיב בפרשת עקב [א]. ה. שמשנה תורה משה אמרה, ולא החשיב
עצמו גדול מנדב אביהו והזקנים, לכן ראה בזה רבותא גם בלוחות
הראשונות].

²⁴ תמצית דבריו: הטעם שלא כתוב כאן, שלא אכל ארבעים יום
בלוחות ראשונות - אע"פ שבאמת לא אכל בהם, כדכתיב בפ' עקב
- כיון שבלוחות ראשונות גם אהרן והזקנים היו בעלי השגה זו,
להנות מזיו השכינה ולא לאכול, לכן נענשו שאכלו ולא נהנו מזיו
השכינה, כפירשו רש"י, אבל בדברות האחרונות, היה בצמצום
ההתגלות כבוד ה' והשפעתו, עד כי לפלא היה על משה, אשר לא
אכל ולא שתה.

שאהרן והזקנים ראו אלקי ישראל ויאכלו וישתו (כד, י-יא), דחדו
כאילו אכלו ושתו (תרגום אונקלוס, שם), היינו שהיו ניזונים מזיו
השכינה, לא נזכר בסוף משפטים (שמות, כד, יח) שמשה לא אכל
לחם ומים לא שתה, דאין זה גדלות נגד אהרן וזקני ישראל, אבל
לאחר העגל, סרה מהם השגה זו, לכן הזכיר זה לפלא, וכן בעקב
זכר ב' פעמים (דברים ט, א; ט, יח) מה שלא אכל ושתה בלוחות
ראשונות. ודו"ק²².

[מו]

²² תמצית דבריו: הטעם שלא כתוב כאן, שלא אכל ארבעים יום
בלוחות ראשונות - אע"פ שבאמת לא אכל בהם, כדכתיב בפ' עקב
- כיון שבלוחות ראשונות גם אהרן והזקנים היו בעלי השגה זו,
להנות מזיו השכינה ולא לאכול, כתרגום אונקלוס, אבל לאחר
מעשה העגל, סרה מהם השגה זו, לכן כתוב שאפילו בלוחות
אחרונות לא אכל.

[מו]

²³ [מו] (לד, כח) וַיְהִי שֵׁם עִם ה' אֲרֻבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לְחֶם לֹא
אָכַל וּמִים לֹא שָׁתָה וַיִּכְתֹּב עַל הַלְחָת אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִית עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים,
יש לרדק מדוע רק בלוחות שניות כתוב שלחם לא אכל ומים לא שתה,
אבל בלוחות ראשונות כתוב (כד, יח) "וַיֵּאָכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ" וְיַעֲלֶה אֶל הַהָר
וַיְהִי מִשָּׁה בָּהֶר אֲרֻבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה, ולא כתוב שלא אכל לחם ולא
שתה מים. ואין לומר שבאמת בלוחות ראשונות אכל, דהרי הוא מפורש
בפרשת עקב שגם בלוחות ראשונות לא אכל לחם ולא שתה מים, דכתיב
בלוחות ראשונות (דברים ט, ט) "בְּעֲלֹתִי הַהָרָה לְקַחַת לְחֶם וְלִשְׁתּוּת
הַבְּרִית אֲשֶׁר בְּרַת ה' עִמָּכֶם וְאֲשֶׁב בָּהֶר אֲרֻבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה לְחֶם לֹא
אָכַלְתִּי וּמִים לֹא שָׁתִיתִי" ע"כ.

ונראה, על פי המבואר בפסקא מה, דמשה היה ניזון כל ארבעים יום מזיו
השכינה, לכן בלוחות הראשונות שהיה שפע אלוקי רב כל כך, לא היה
מהפלא שלא אכל ארבעים יום, שהיה ניזון מזיו השכינה. והראיה לזה, דעל
הפסוק (כד, יא) "וְאֶל אֲצִילֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁלַח יְדוֹ וַיִּחְזּוּ אֶת הָאֱלֹהִים

